

Çeviri Göstergibilimi Işığında Bir İnceleme: Edgar Allan Poe'nun *The Masque of the Red Death* Başlıklı Öyküsü ve Türkçe Çevirileri

ÖĞR. GÖR. DR. KÜBRA ÇELİK*

Öz

Bu çalışmanın amacı Edgar Allan Poe'nun *The Masque of the Red Death* (1842) başlıklı öyküsü ve Türkçe çevirilerini, çeviri göstergibiliminin sunduğu bakış açısıyla incelemek ve çeviri göstergibiliminin çevirmene ve çeviri sürecine sunabileceği katkıları ortaya koymaktır. Edgar Allan Poe'nun 1842 yılında yayımlanan *The Masque of the Red Death* adlı öyküsü ve bu öykünün Tomris Uyar (1991), Nebiha Şentürk (2016), Nazire Ersöz (2017) ve Hasan Fehmi Nemli (2018) tarafından Türkçeye yapılan çevirileri bu çalışmanın bütüncesini oluşturmaktadır. Özgün metnin göstergibilimsel çözümlenmesinde Sündüz Öztürk Kasar'ın (2009) Paris Göstergibilim Okulu'nun sunduğu metin çözümlene adımlarını çeviri göstergibilimi kapsamında derlediği göstergibilimsel çözümlene modeli esas alınmıştır. Eserin Türkçede yayımlanan dört farklı çevirisi Öztürk Kasar'ın ortaya koyduğu Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği (2021) kapsamında değerlendirilmiştir. –“Öyküdeki sembollerin çevirisi”, “Alımlayan özneye yönelik hitapların çevirisi”, “Metinlerarası öğelerin çevirisi” ve “Anlam evirici eğilimlere farklı örnekler” başlıklarıyla ele alınan çeviri değerlendirmesinde, toplam on altı söylemde anlam evirici eğilim saptanmıştır. Yapılan çeviri değerlendirmesinde hata avcılığından kaçınılarak çevirmen kararları dizgeselliğin sunduğu veriler doğrultusunda betimleyici bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Anahtar sözcükler: çeviri, çeviri göstergibilimi, edebî çeviri, Edgar Allan Poe, *The Masque of the Red Death*

AN EXAMINATION IN THE LIGHT OF SEMIOTICS OF TRANSLATIONS: *THE MASQUE OF THE RED DEATH* BY EDGAR ALLAN POE AND ITS TURKISH TRANSLATIONS

Abstract

This study aims to present the contributions of semiotics of translation to translators and translation process by analyzing Edgar Allan Poe's short story *The Masque of the Red Death* (1842) and its Turkish translations within the scope of semiotics of translation. The corpus of this study comprises Edgar Allan Poe's short story, *The Masque of the Red Death*, published in 1842 and its Turkish translations by Tomris Uyar (1991), Nebiha Şentürk (2016), Nazire Ersöz (2017) and Hasan Fehmi Nemli (2018). In the semiotic analysis of the story, the semiotic analysis model propounded by Sündüz Öztürk Kasar (2009) based on the text analysis steps of Paris School of Semiotics was utilized. Four Turkish translations of the story were analyzed in line with the “Systematics of Designification in Translation” by Öztürk Kasar (2021) through a descriptive approach. As a result

* Orta Doğu Teknik Ün. Yabancı Diller YO, Temel İngilizce Bölümü, kubracel@metu.edu.tr, orcid: 0000- 0003- 2611- 7082
Gönderim tarihi: 5.10.2022 Kabul tarihi: 14.1.2023

of the translation evaluation conducted under the headings of “Translation of symbols”, “Translation of the utterances towards the subject”, “Translation of Intertextual elements” and “Various examples of designificative tendencies”, it was found out that 16 examples in total included designificative tendencies. During the translation evaluation process in which Öztürk Kasar’s “Systematics of Designification in Translation” was utilized, the translators’ decisions were analyzed within a descriptive approach by refraining from error-hunting.

Keywords: translation, semiotics of translation, literary translation, Edgar Allan Poe, The Masque of the Red Death

GİRİŞ

Farklı ortamlarda temellenen iki ayrı bilim dalı olan göstergebilim ve çeviribilim özlerinde barındırdıkları anlam arayışı neticesinde bir araya gelmiştir. Hem çeviribilim hem de göstergebilim karşılaşılan metnin okunması, kavranması ve incelenmesi sürecinde benzer bir anlam arayışı içine girer. Çok katmanlı yapısıyla bilinen yazınsal metinler, içerdikleri anlamı ilk bakışta belli etmeyebilir. Yazın çevirisi ile meşgul olan bir çevirmenin bu çok katmanlı yapıyı çözümleyebilmesi için iyi bir gösterge okuyucusu olması gerekmektedir. Yazınsal alanın çevirmen için “tehlikeli bir bölge” olduğunu ifade eden Öztürk Kasar (2017, s. 196), “Pour une sémiotique de la traduction” (2009) başlıklı makalesinde çevirmenin bu tehlikeli alanda tuzaklara düşmesini engelleyebilecek bir okuma, yorumlama ve çözümleme modeli önerir. Saussure tarafından temelleri atılan, Benveniste tarafından geliştirilen, Greimas tarafından Paris Göstergebilim Okulu ile kurumsallaşan ve Coquet ile günümüzdeki konumuna ulaşan dil ve gösterge kuramlarından beslenen bu okuma, yorumlama ve çözümleme modeliyle amaçlanan; yazınsal metin karşısında çevirmen için bir pusula işlevi görerek metnin anlamının kavranması ve yeniden üretilmesinde çevirmenin yolunu aydınlatmak ve metnin içerdiği tuzaklara düşmeden yol alabilmesini sağlamaktır (Öztürk Kasar, 2017, s. 196).

Bu çalışmada Edgar Allan Poe’nun çok katmanlı yapısıyla göze çarpan *The Masque of the Red Death* adlı öyküsü, öncelikle Öztürk Kasar (2009)’ın çevrilecek metnin çözümlenmesi için önerdiği adımlar doğrultusunda ele alınacaktır. Öztürk Kasar (2009), Paris Göstergebilim Okulu’nun metin çözümlemesinde kullanılan şu adımlarını çevrilecek metnin çözümlenmesi için önermiştir: “Kesitleme; Başlık ve alt başlıklar; birincil söyleyen ve tasarlanmış söyleyen; metindeki bakış açısı; hikâye zamanı ve söylem zamanı arasındaki ilişki; anlatı izlenceleri; eyleyenlerin kipsel donanımları; söyleyenlerin öznellik dönüşümleri; gerçeğe uygunluk; yerdeşlikler; metnin çoğul okuma eksenine; bilmeceler; sözleşmeler; metindeki semboller; alımlayan öznenin anlam oluşumuna katkısı; epigraflar; metni çevreleyen öğeler; metinlerarasılık; metnin içinde anlam taşıyan özel adlar” (Öztürk Kasar, 2009, s. 166-172).

Söz konusu basamaklara göre metin çözümlemesi yapıldıktan sonra eserin, Tomris Uyar (1991), Nebiha Şentürk (2016), Nazire Ersöz (2017) ve Hasan Fehmi Nemli (2018) tarafından Türkçeye yapılan dört farklı çevirisi Öztürk Kasar (2021) tarafından ortaya koyulan Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği bağlamında irdelenecektir. Kaynak metin ile çevirilerinin

karşılaştırmalı incelenmesinde çevirmen kararları, çeviri göstergebiliminin sunduğu veriler doğrultusunda betimleyici bir biçimde ele alınacaktır.

1. ÇEVİRİDE ANLAM EVRİLMESİ DİZGESELLİĞİ

Edebî metinlerin barındırdığı çeşitli anlam tuzakları nedeniyle çevirmenler için zorlu bir alan olan yazın çevirisi, çeşitli anlam evrilmelerini içerebilir. Çeviri alanında çalışan akademisyen, çevirmen, çevirmen adayları ya da editörlerin karşılaşılabilecekleri bu anlam evrilmelerinin farkında olmalarını sağlayarak çeviriye yönelik bakış açılarını geliştirmek amacıyla Öztürk Kasar, “Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği”ni (2021) (Anlam Bozucu Eğilimler Dizgeselliği [Öztürk Kasar, 2009; Öztürk Kasar ve Tuna, 2015]) ortaya koyar.

Öztürk Kasar’ın Fransız çeviribilimci Antoine Berman’dan esinlenerek oluşturduğu dizgesellikten ilk olarak 2008 yılında Paris’te düzenlenen “Les traces du traducteur” (Çevirmenin İzleri) adlı kolokyumda söz edilir. Dizgeselliğin güncellenmiş ve geliştirilmiş biçimi ise 2020 yılında “De la Désignification en Traduction Littéraire :Les Gens d’en Face de Georges Simenon Dans le Contexte Turc du Point de Vue de la Sémiotique de la Traduction” (“Yazın Çevirisinde Anlam Evrilmesi: Georges Simenon’un *The Window Over the Way* Başlıklı Eserinin Çeviri Göstergebilimi Aracılığıyla İncelenmesi”)¹ adlı makale içinde “Systématique de la Désignification en Traduction” (Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği) adıyla okuyucuyla buluşur. 2021 yılında “Çevirmek, Anlamı Eğip Bükme Sanatı mıdır?” (Öztürk Kasar, 2021) adlı kitap bölümünün yayımlanmasıyla Türkçeye kazandırılan dizgesellik, çeviribilim alanında pek çok çalışmada çeviri değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır (Gülmüş Sırkıntı, 2021; Kuleli ve Uysal, 2021; Öztürk Kasar ve Çelik, 2021; Tuna ve Çelik, 2021; Yaman, 2021; Kasar ve Güzel, 2022; Uysal, 2022).

Dizgesellik kapsamında yazın çevirisinde yaşanabilecek anlam evrilmeleri ve bu evrilmelerden kaynaklanabilecek eğilimler dokuz aşamada ele alınır. “Anlam”, “dolay anlam” ve “anlamsızlık” olmak üzere üç anlamlama alanı içinde gerçekleşen bu dokuz aşamalı anlam evrilmesi süreci anlamlamanın değişiminden anlamsızlığa doğru bir evrilmeyi kapsar (Öztürk Kasar, 2021, s. 27, 28).

Dizgeselliğe göre üç anlamlama alanından ilki olan “anlam” alanında “anlamın aşırı yorumlanması”, “anlamın bulanıklaştırılması” ve “anlamın eksik yorumlanması” olmak üzere üç farklı eğilimden söz edilir. Bu üç eğilimde gösterge çeşitli evrilmelere maruz kalmasına rağmen anlam alanı içinde kalmaktadır. “Anlamın aşırı yorumlanması” eğilimiyle kaynak metinde örtük olarak yer alan bir göstergenin erek metinde açık edilmesi ya da kaynak metindekinden fazla bir bilginin erek metinde sunulması durumlarında karşılaşırlar. Bu eğilimin aksine kaynak metinde açık olan bir göstergenin erek metinde örtük hale getirildiği durumlarla da karşılaşılabilmektedir. Böyle bir eğilim “bulanık anlam” a yol açmakta ve “anlamın bulanıklaşması” olarak yorumlanmaktadır. Kaynak metindeki göstergenin yüklendiği anlamın erek metinde eksik ya da yetersiz bir şekilde sunulması ise “anlamın eksik yorumlanması” eğilimiyle açıklanmaktadır (Öztürk Kasar, 2021, s. 29, 30).

¹ Bu ve bundan sonraki yabancı kaynaklara yapılan atıflarda, aksi belirtilmedikçe çeviriler bu çalışma amaçlı yazar tarafından yapılmıştır.

Dizgeselliğin ikinci evresi olan “dolay anlam” alanında, kaynak metindeki anlamın erek metinde önemli ölçüde dönüştüğü üç farklı eğilimden söz edilir: “anlamın kaydırılması”, “anlamın bozulması” ve “anlamın çarpıtılması”. “Anlamın kaydırılması” eğilimi ile erek metinde, kaynak metindeki göstergenin sözlük anlamlarından biri olan ancak kaynak metin bağlamında gerçekleşmemiş bir yan anlam sunulduğunda (Öztürk Kasar, 2021, s. 31), “anlamın bozulması” eğilimiyle; erek metinde, göstergenin kaynak metinde yüklendiği anlamla bir ilintisi olmasına rağmen tümüyle yanlış bir anlam aktarıldığında (Öztürk Kasar, 2021, s. 32), “anlamın çarpıtılması” eğilimiyle ise erek metinde, kaynak metindeki göstergenin taşıdığı anlamın zıddının sunulması durumlarında karşılaşılır (Öztürk Kasar, 2021, 33).

Dizgeselliğin üçüncü ve son evresi olan “anlamsızlık” evresinde ciddi düzeyde “anlamlamanın yitimi”ne işaret eden üç eğilim bulunur: “anlamın saptırılması”, “anlamın parçalanması” ve “göstergenin yok edilmesi”. “Anlamın saptırılması” eğilimiyle; kaynak metindeki göstergenin anlamıyla herhangi bir ilintisi olmayan aykırı bir anlamın erek metinde üretilmesi durumunda (Öztürk Kasar, 2021, s. 34); “anlamın parçalanması” eğilimiyle; erek metinde, kaynak metindeki anlamın kimi kalıntılarının anlam oluşturmayacak biçimde sunulması durumunda (Öztürk Kasar, 2021, 34); “göstergenin yok edilmesi” eğilimiyle ise kaynak metindeki göstergenin erek metinden tümüyle silinmesi durumunda karşılaşılır (Öztürk Kasar, 2021, s. 35).

Öztürk Kasar (2021) tarafından ortaya koyulan dizgesellik, çeviride yaşanabilecek anlam evrilmelerini dokuz aşamalı bir süreçte ele alarak çevirmenin başvurabileceği eğilimleri gözler önüne serer. Yazınsal metin çok katmanlı oluşu ve göstergelerle örülü yapısı sebebiyle, öncelikle iyi bir okur olması gereken çevirmen için çeşitli tuzaklar doğurur. Öztürk Kasar (2021); kendi çeviri deneyimlerinden yola çıkarak oluşturduğu bu dizgesellik ile çeviri alanında çalışan akademisyen, öğrenci, editör ya da doğrudan çevirmenleri, çeviride karşılaşabilecekleri evrilmeler konusunda önceden bilgilendirmekte ve şayet bir dönüşüm yaşanacaksa bunun metnin tuzaklarına düşmeden bilinçli bir biçimde yapılmasını salık vermektedir.

2. KAYNAK METNİN ÇEVİRİ GÖSTERGEBİLİMİ ODAĞINDA ÇÖZÜMLENMESİ

Göstergebilim ile çeviribilimi bir araya getirerek çeviri sürecini aydınlatacak bir okuma, yorumlama ve çözümleme modeli geliştiren Öztürk Kasar (2009), çevrilecek metin için 19 aşamalı bir çözümleme modeli önerir. Bu çözümlemeye göre ele alınacak bir metinde uygulanacak basamaklar; metnin kesitlere ayrılması, başlık ve alt başlıkların yorumlanması, birincil söyleyen ve tasarlanmış söyleyenlerin belirlenmesi, metnin bakış açısının saptanması, hikâyenin geçtiği zaman ile söylem zamanı arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, anlatı izlencelerinin çözümlenmesi, eyleyenlerin kipsel donanımlarının saptanması, söyleyenlerin öznellik dönüşümlerinin incelenmesi, gerçeğe uygunluğun belirlenmesi, metindeki yerdeşliklerin saptanması, çoğul okuma eksenlerinin incelenmesi, metnin içerdiği bilmecelerin belirlenmesi, sözleşmelerin saptanması, sembollerin incelenmesi, okurun anlam oluşumuna katkısının değerlendirilmesi, epigrafların incelenmesi, metni çevreleyen öğelerin değerlendirilmesi, metinlerarasılık ilişkilerinin saptanması, metnin içinde anlam taşıyan özel adların değerlendirilmesi olmak üzere 19 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu çözümleme modeli 19 basamaktan oluşsa da Öztürk Kasar, araştırmacının kendi

bütüncesinin sunduğu veriler doğrultusunda kimi basamakları seçerek çözümlene yapabileceğini vurgular (Öztürk Kasar, 2009, s. 166-172).

Bu çalışmada Edgar Allan Poe'nun *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküsü; onu çevreleyen öğelerle ilişkisinin değerlendirilmesi, kesitlere ayrılması, başlığın yorumlanması, birincil söyleyen ve tasarlanmış söyleyenlerin saptanması, alımlayan öznenin anlam oluşumuna katkısının incelenmesi, metindeki bakış açısının incelenmesi, öykü zamanı ile söylem zamanı arasındaki ilişkilerin saptanması, çoğul okuma ve anlamlama eksenlerinin değerlendirilmesi, eyleyenlerin kipsel donanımlarının incelenmesi, söyleyenlerin öznelik dönüşümlerinin saptanması, gerçeğe uygunluk sınıflamasının göz önüne alınması, metnin içinde yer aldığı metinlerarasılık ve üst metin ilişkilerinin incelenmesi, anlatıdaki bilmecelerin anlam oluşumuna katkılarının incelenmesi, anlatıdaki sözleşmelerin anlam oluşumuna katkılarının incelenmesi, metinde oluşan yerdeşliklerin değerlendirilmesi ve metnin sembolik evreninin incelenmesi olmak üzere 16 alt başlıkta çözümlenmiştir.

2.1. Metnin Çevresindeki Öğelerle İlişkisinin Değerlendirilmesi: Edgar Allan Poe ve Öyküsü *The Masque of the Red Death*

Edgar Allan Poe, 19 Ocak 1809 yılında Boston'da dünyaya gelir. Annesi ve babası yoksul bir yaşam süren tiyatro sanatçılarıdır. Henüz bir yaşındayken babası tarafından terk edilen Poe'nun annesi ise bu tarihten bir yıl sonra veremden hayatını kaybeder. Annesinin vefatı üzerine aile dostları Allan'lar Poe'yu evlat edinir. Dört yaşında okula başlayan Poe, okumaya ve derslere olan ilgisiyle öğretmenlerinin dikkatini çeker. 1815 yılına kadar Allan ailesiyle yaşayan Poe, eğitimi için İngiltere'ye gider. 1820'ye kadar burada kalan Poe'nun hayal gücü ve izlenimlerinin burada geliştiği ifade edilir. Okulun eski binası ve tarihî yapısı Poe'yu etkilemiş ve eserlerinde kendini göstermiştir (Hammond, 1981, s. 4).

1826 yılında Virginia Üniversitesi'ne başlayan Poe'nun, üniversitenin klasik yapısından ve kırsal çevresinden etkilenecek bu etkiyi eserlerine yansıttığı ifade edilir. Maddi sorunlar nedeniyle okulu bırakmak zorunda kalan Poe, Allan ailesiyle arasının açılması üzerine evden kaçarak önce Richmond'a, sonrasında da Boston'a yerleşir. Boston'ı tercih etmesinin nedenlerinden birinin şehrin edebî aktivitelerinin yoğun olması olduğu söylenir. Parası ve ünü olmayan Poe, şiirlerini bir yayıncıya yollar ve ilk şiiri burada yayımlanır (Wilson, t.y.).

Maddi anlamda zorluklar yaşayan Poe, 1827 yılında orduya katılır. Bir süre orduya hizmet ettikten sonra gerçek isteğinin edebî alanda çalışmak olduğunu fark eden Poe, alkol bağımlılığı nedeniyle ordudan atılır (Hammond, 1981, s. 13, 14). 1832'de öykülerini yayınlamaya başlayan Poe, 1836'da kuzeni Virginia ile evlenir. Poe'nun Elenora ve Berenice öykülerinde bu ilişkinin izlerine rastlandığı ifade edilir. 1842 yılında eşi Virginia'nın bir hastalığa yakalanması üzerine Poe'nun hayatı yine bir girdaba girer. 1847'de henüz 24 yaşında olan eşini kaybeden Poe, kendi sağlığını da kaybetmeye başlar. Halüsinasyonlar ve alkol sorunuyla baş etmekte zorlanan Poe, henüz 40 yaşındayken hayata gözlerini yumar (Hammond, 1981, s. 21).

Hayat öyküsünden de görüleceği üzere Poe'nun hayatı türlü zorluklarla geçmiştir. Hem ailevi hem de maddi sorunlarla mücadele etmek zorunda kalan Poe'nun eserlerinde korku ve ölüm temaları ağır basar. Psikoanalitik ve gotik türde eserleriyle dikkat çeken Poe'nun hayatını

anlatan yazılar incelendiğinde edebî kariyerinin yanı sıra annesinin erken ölümü, kuzeniyle evliliği gibi özel yaşamıyla ilgili bilgilere özellikle yer verildiği görülür. Bunun nedeninin Poe'nun yaşam öyküsünün eserleri üzerinde etkiler bırakması olduğu düşünülebilir.

Nitekim bu araştırmanın bütüncesini oluşturan *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküsü de Poe'nun pek çok diğer eseri gibi korku ve ölüm temalarıyla ön plana çıkmaktadır. İlk olarak 1842 yılında yayımlanan öykü, "Kızıl Ölüm" adlı salgın hastalıkla boğuşan bir ülkede Prens Prospero ve seçilmişlerin kapalı kapılar ardında düzenledikleri baloyu ve bu baloda yaşananları konu alır. Ülkenin içinde bulunduğu zor durumu önemsemeyen Prospero'nun tek düşündüğü kendi eğlencesidir. Bunu sağlamak için sağlam duvarları olan kale tipi manastırının yedi ayrı salonunda şaşaalı bir maskeli balo düzenler. Her biri farklı renkteki salonlar, içerdikleri eşyalar ve genel görünümüleriyle detaylı bir anlatımla betimlenir. Farklı türdeki maskeleriyle coşkulu bir eğlencenin içinde bulunan bin seçilmiş misafirin içinde biri, prens ve konukların dikkatini çeker. Bu tuhaf görünümlü kişi, kızıl ölüm maskesi giyerek herkese korku salar. Prospero, böyle bir görünüme bürünmeye cüret eden kişiyi merak eder ve yanı başındakilere bu kişiyi yakalama emri verir. Prospero ve maskeli yabancı arasında odadan odaya bir koşturmaca başlar ve bu koşturmaca son oda olan siyah odada Prospero'nun ölümüyle son bulur. Peşinde oldukları yabancının maskesini kaldırdıklarında içinde herhangi birinin olmadığını gören konuklar bunun kızıl ölümün ta kendisi olduğunu anladıklarında artık her şey için çok geçtir. Ne kadar sağlam kapılar ardına kapanmış olsalar da kızıl ölüm gelip onları da bulmuş ve canlarını almıştır. Renklerin ve çeşitli nesnelerin incelikle ele alındığı ve yinelendiği bu gotik öykü, Poe'nun görünenin ötesinde derin anlamlar barındıran alegorik anlatımının önemli bir örneği olarak yorumlanabilir.

2.2. Metnin Kesitlere Ayrılması

Öztürk Kasar'a (2009) göre bir metni kesitlere ayırmak metnin çözümlenme sürecine kolaylık sağlar. Kesitlemede; uzam, zaman, duygu, konu, kişi, anlatıcı ya da bakış açısı değişiklikleri kriter olarak kullanılabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 166).

Bu çalışmanın araştırma nesnesi olan *Kızıl Ölümün Maskesi* başlıklı öykünün göstergebilimsel analizinde uzam ve/ya konu değişimleri kesitleme kriteri olarak kullanılmış ve öykü yedi kesite ayrılmıştır. Çözümleme sürecini kolaylaştırmak adına metni oluşturan kesitlerden her birine kendi içeriğini yansıtacak bir başlık verilmiştir.

2.2.1. Salgın

Öykünün girişi olan bu kesitte, ülkenin içinde bulunduğu korkunç durum anlatılmaktadır. Ülke uzun zamandır "Kızıl Ölüm" adıyla anılan salgın bir hastalıkla boğuşmaktadır. Kesitte söz konusu salgın hastalığın belirtileri ve sonuçları vurgulandığından kesite "Salgın" başlığı verilmiştir. İlk kesitte öykünün temelini oluşturan salgının ülkedeki durumuna yer verildikten sonra öykünün asıl geçtiği yere gelinmekte ve genelden özele bir geçiş sağlanmaktadır.

2.2.2. İnziva

İkinci kesitte, öykünün ana karakteri Prens Prospero'nun ülkenin geneline yayılan salgından korunmak için bin dostu ile kale tipi manastırında inzivaya çekilişi anlatılır. Prens Prospero ve

dostlarının görkemli bir yapının kapıları ardına saklanışını anlatması nedeniyle bu bölüme inziva adı verilmiştir.

Bu kesitte ilk bölümdeki genel bilginin aksine daha özele inilerek inzivaya çekilinen kale tipi manastırın görkeminden, sağlam ve yüksek duvarlarından, demirden kapılarından, kapıların içeri girenin dışarı çıkamayacak dışardakinin de içeri giremeyecek şekilde lehimlendiğinden, Prens Prospero ve dostlarının tedarikli bir şekilde içerde ve güvende olduğundan söz edilir.

2.2.3. Balo Salonu

Üçüncü kesitte Prens Prospero'nun inzivaya çekildikleri manastırda düzenlediği maskeli balodan ve balonun düzenleneceği yedi farklı salondan söz edilir. Bu kesitte yedi farklı salonun renkleri ve dekorasyonu ile detaylı olarak betimlenmesi nedeniyle kesit balo salonu olarak adlandırılmıştır.

Bu kesitte, yazar "But first let me tell of the rooms in which it was held." (Poe, 1842, s. 32) (Ama önce size balonun düzenlendiği salonlardan söz edeyim.) diyerek söze girer ve balonun düzenleneceği yedi salonu betimlemeye başlar. Art arda dizili, alışılmamış büyüklükteki salonların her biri farklı renktedir ve salonlarda bulunan duvarlar, camlar, dekorlar hepsi aynı renkte ve uyum içindedir. Yalnızca bir salon bu düzenin dışında kalır. Yedinci salonun her bir yanı siyah bir kadifeyle örtülüdür. Pencerenin rengi ise koyu kan kırmızıdır. Balo salonlarını üçüncü kesitte detaylı olarak betimleyen Poe, yedinci salona özel bir yer ayırır.

2.2.4. Cümbüş

Beşinci kesit "But, in spite of these things, it was a gay and magnificent revel." (Poe, 1842, 33) (Fakat tüm bunlara rağmen şenlikli ve görkemli bir cümbüştü.) cümlesiyle başlar. Bu kesitte eğlenceye katılan konukların kıyafetlerindeki karmaşadan, müzik ve abanoz saatin sesiyle yaşadıkları ruh hali değişimlerinden söz edilir. Bu kesitte müzik ve abanoz saatin sesine ve konukların eğlencesine vurgu yapılması, konukların kıyafetlerinin karışık olması ve konukların değişken ruh halleri nedeniyle kesite "cümbüş" adı verilmesi uygun görülmüştür. Bu kesitte konukların neşeliyken abanoz saatin sesiyle birden mutsuz ve tedirgin bir ruh haline bürünmeleri bir sonraki kesitte yaşayacakları olumsuz durumun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

2.2.5. Maskeli Yabancı

Karmaşık duygular içindeki konuklar bir an durup baktıklarında kalabalıklar arasında maskeli birinin varlığını fark eder. Bu kişiyi fark etmeleriyle dehşet, korku ve tiksinti hislerine kapılırlar. Çünkü bu maskeli yabancı öyle korkunç görünmektedir ki "Kızıl Ölüm" kılığına girecek kadar ileri gitmiştir. Söz konusu kesitin ürkütücü bir şekilde betimlenen maskeli kişiye odaklanması nedeniyle kesite "Maskeli yabancı" ismi verilmesi uygun görülmüştür.

Bu kesitte, konuklar bu tuhaf maskeli yabancı ile karşılaşır ve korkuya kapılır. Bu kişi öyle korkunç bir kılığa bürünmüştür ki her şeyin serbest olduğu baloda Prens Prospero'nun sonsuz anlayışının bile ötesine geçmiştir. Bu ifade ile Prospero'nun harekete geçeceğine ilişkin bir göstergenin sinyalleri bu kesitte verilmiş olur.

2.2.6. Kovalamaca

Maskeli yabancıyı gören Prospero, derhâl yakalama emri verir. Prospero çevresindekilerle koşuşturmaya ve bu maskeli yabancıyı yakalamaya çalışır. Ancak bu korkunç konuğa

yaklaştıklarında kimse korkusundan yakalama girişiminde bulunamaz. Prospero, konuklar ve maskeli yabancı arasında geçen bu koşuşturmalı anlar kesitin temel noktası olduğundan bu kesite “kovalamaca” adı verilmiştir. Kesit genel itibarıyla Prens Prospero’nun maskeli yabancıyı yakalamak için panik içinde oradan oraya koşturmasını anlatır.

Kesitin sonunda Prospero ve azgın kalabalık maskeli yabancıyı yakalamayı başarır. Şiddetle maskeyi çekip çıkardıklarında altında hiçbir şey olmadığı görüp korkuya kapılırlar. Beşinci ve altıncı kesitte göstergeleri yer alan “Kızıl Ölüm” artık kendini iyiden iyiye göstermiştir.

2.2.7. Ölüm

Son kesitte Poe’nun bu eserde kullandığı alegorik anlatım açığa çıkar. Kızıl Ölüm maskeli bir yabancı değil ölümün ta kendisidir ve ölüm dışardan hiçbir tehlikenin giremeyeceği düşünülen korunaklı manastıra bir şekilde girmiştir.

Kesit incelendiğinde yalnızca konukların değil artık öyküde hayat belirtisi olan her şeyin sonunun geldiği görülür. Ateşler söner, abanoz saat durur, eğlence biter. Karanlık, çürüme ve kızıl ölüm her yanı sarar. Her şeyin hayatının son buluşunu sembolize etmesi açısından bu kesit “ölüm” olarak adlandırılmıştır.

2.3. Başlığın Yorumlanması

Öztürk Kasar (2009, s. 166)’a göre okurun metindeki anlam evreniyle ilk buluşma noktası olan başlık, metnin anlam evrenine çok şey katabilir. Bu çalışmada çözümlenen öykünün başlığı *The Masque of the Red Death*’tir. Başlık çözümlenirken “The Masque” ve “The Red Death” sözcükleri ayrı ayrı ele alınacaktır.

“Masque”² sözcüğünün sözlük anlamları incelendiğinde karşımıza öykü ile ilişkili olarak alımlanabilecek iki farklı anlam çıkmaktadır: “maskeli balo” ve “maske”. Öykünün anlam evreni incelendiğinde okuyucuyu hem bir maskeli balo hem de bu maskeli baloda “kırmızı ölüm” maskeli gizemli bir yabancı beklemektedir. Dolayısıyla söz konusu başlığın okuyucuya henüz öyküyü okumadan öykünün anlam evreni ile ilgili bilgi verdiği söylenebilir.

Öte yandan Türkçeye sözcüğü sözcüğüne “Kırmızı Ölüm” olarak çevrilebilecek “Red Death” öyküde ölümcül bir salgın hastalığa gönderme yapmaktadır. Poe’nun öyküde yer verdiği hastalık semptomlarından (kan, şiddetli acı, kırmızı lekeler), “Red Death” ile Orta Çağ’da Avrupa’da pek çok kişinin ölümüne neden olan “Black Death” (Kara Ölüm, Veba)’e gönderme yaptığı düşünülmektedir.

Tüm bunlar dikkate alındığında öykünün başlığının anlam evrenine ilişkin ipuçları verdiği düşünülmektedir. Söz konusu göndermeler doğrultusunda “Kızıl Ölümün Maskesi” ya da “Kızıl Ölümün Maskeli Balosu” şeklinde çevrilebilecek olan başlık okuyuculara artalan bilgilerine bağlı olarak öyküde gizlenen bir salgın hastalık ile karşılaşmayı bekleyebileceklerini düşündürebilir.

2.4. Birincil Söyleyen ve Tasarlanmış Söyleyenin Saptanması

Kaynak metnin çözümlemesinde yönelinmesi gereken adımlardan bir diğeri de metnin tek sesli ya da çok sesli olup olmadığı, metindeki söyleyenlerin birbiriyle çakışması ya da yer değiştirmesi gibi durumların olup olmadığının incelenmesidir (Öztürk Kasar, 2009, s. 167). Bu öyküde yer alan kişiler Prens Prospero, saray hizmetlileri, maskeli baloya katılan konuklar,

² Collins Online Sözlük: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/masque>. Erişim tarihi: 05.08.22

soytarılar, oyuncular, dansçılar ve müzisyenlerdir. Edgar Allan Poe öykülerinin, genel olarak birinci tekil şahıs anlatıcı tarafından anlatıldığı gözlemlense de bu öyküde diğer öykülerinden farklı olarak birincil söyleyen metnin her şeyini bilen üçüncü tekil şahıs anlatıcısıdır. Birincil söyleyenin metnin iki bölümünde alımlayan özneyi anlam üretimine dahil edecek şekilde birinci tekil şahıs eki ile konuştuğu görülür. Metinde söz alan ve anlamı oluşturan diğer karakterler, birincil söyleyenler tarafından oluşturulan tasarlanmış söyleyenlerdir. Öykü, sadece anlatıcı tarafından anlatılan tek sesli bir metindir. Bu nedenle söyleyenlerin birbiriyle çakışması veya yer değiştirmesi gibi durumlar bulunmamaktadır.

2.5. Alımlayan Öznenin Anlam Oluşumuna Katkısı

Coquet tarafından geliştirilen “Söyleyenler göstergebilimi”ne göre söylem, ben ögesi kadar sen ögesine de bağlıdır (Öztürk Kasar, 2009, s. 171). Başka bir ifadeyle, söylemin anlamlandırılmasında yalnızca söylemi oluşturan değil alımlayan özne de rol sahibidir. Bazı yazarlar oluşturdukları söylemin anlamlandırılması sürecine okuru da katar. Böylelikle okur, metnin karşısında bir seyirci olmaktan çıkıp anlam üretiminde etkin bir rol üstlenir (Öztürk Kasar, 2009, s. 171).

The Masque of the Red Death (1842) adlı öykünün bazı bölümlerinde yazar, birincil söyleyen olan birinci tekil şahıs aracılığıyla doğrudan alımlayan özne olan okura hitap etmekte ve okuru anlam üretimine katılması için teşvik etmektedir. “Balo Salonu” başlıklı üçüncü kesitte yer alan “But first let me tell of the rooms in which it was held.” (Poe, 1842, s. 32) (Ama önce size balonun düzenlendiği salonları anlatayım.) söylemi ile doğrudan alımlayan özne olan okura hitap edilmektedir.

2.6. Metindeki Bakış Açısı

Yazınsal metinlerde, yazar okurda merak uyandırmak amacıyla tek bir karakterin bakış açısıyla anlatıyı sürdürebildiği gibi metindeki bilmeceleri açık etmemek maksadıyla bir diğer karakterin bakış açısına da geçiş yapabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 167). Bu öykü, birincil söyleyen üçüncü tekil şahsın bakış açısıyla anlatılmıştır ve öyküde var olan bilmecelere rağmen farklı bakış açılarına odaklanma söz konusu olmamaktadır. Tüm metinde sadece birincil söyleyene ait bir bakış açısı hakimdir.

2.7. Öykü Zamanı ve Söylem Zamanı Arasındaki İlişkilerin Saptanması

Öykü zamanı, bir anlatıdaki olayların gerçekleştiği zamanı; söylem zamanı ise bu olayların söyleme döküldüğü, anlatıldığı zamanı ifade eder. Öztürk Kasar (2009, s. 168), öykü zamanı ile söylem zamanının farklı olabileceğini belirterek göstergebilimsel yaklaşımla çözümlenecek bir metinde “olayların akışı, kısa anların sayfalarca anlatılıp uzun yılların kısa bir biçimde anlatıldığı” durumların tespit edilmesi gerektiğini belirtir. *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküde uzun süreli bir olayın birkaç satırda, kısa süreli bir olayın ise sayfalar boyunca anlatılması durumuyla karşılaşılmıştır. Bu durumda söylem zamanının öykü zamanından daha kısa olduğu söylenebilir.

Birinci kesitte ülkede uzun süredir devam eden bir salgından söz edilmektedir. Ülkedeki uzun süreli salgının belirtileri ve sonuçları yalnızca sekiz satırda anlatılmaktadır. Öykünün birincil anlatı izlencesinin geçtiği maskeli balo bir gün süren bir etkinlik olmasına rağmen öyküde sayfalar boyunca bu baloda yaşananların anlatıldığı görülür. Burada öykü zamanının söylem zamanından daha kısa olduğu söylenebilir.

2.8. Çoğul Okuma ve Anlamlama Eksenlerinin Değerlendirilmesi

Zengin bir metin tek bir anlamdan çok daha fazlasını içerebilir ve birden fazla şekilde yorumlanabilir (Öztürk Kasar, 2009, 170). *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öykü diğer pek çok Edgar Allan Poe öyküsü gibi ölümü, ölümden kaçışın imkânsızlığını ele alan gotik bir öykü olarak ele alınabilir. Ancak bu öyküde aynı zamanda farklı siyasi alt anlamların da yer aldığı düşünülmektedir. Öyküde sık sık tekrar edilen “ebony clock” (abanoz saat) Poe’nun bu öyküyü yazdığı esnada Amerika Birleşik Devletleri’nin Pensilvanya Eyaleti’nin Philadelphia şehrine konulan, özgürlüğü ve köleliğin kaldırılmasını sembolize eden Liberty Bell’e (Özgürlük Çanı) benzetilir (Haspel, 2012). Prens Prospero’nun isminin Shakespeare’in son oyunlarından *The Tempest* (1611)’ in ana karakteri olan ve hükmeden Prospero’dan geldiği düşüncesiyle birleştirildiğinde söz konusu öykü köleliğin bir eleştirisi olarak da okunabilir. *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküde Prens Prospero bin dostunu saraya çağırıp demir kapıları içeriden dışarıya, dışarıdan içeriye geçilemeyecek şekilde lehimletmiş, dışarıdaki halkı önemsemezken içerideki insanları da içeride kalmaya mecbur bırakmıştır. Tüm ülke halkını kendi isteği doğrultusunda yönetmekte bir nevi kölesi konumuna getirdiği düşünülmektedir.

Öte yandan öyküde, halk uzun süredir salgın hastalıkla boğuşurken Prens Prospero’nun mutlu ve cesur olduğu belirtilir. Aynı zamanda Prospero halkın ne sıkıntılar çektiğini hiç önemsemez, kendini ve kendi gibi soyluları güvenceye almakla meşguldür. Öykü bu bağlamda değerlendirildiğinde Avrupa için karanlık bir çağ olan Orta Çağ’daki sınıfsal farklılıklara getirilen bir eleştiri olarak okunabilir.

2.9. Eyleyenlerin Kipsel Donanımlarının İncelenmesi

Öztürk Kasar (2009), çevrilecek metnin çözümlenmesine eyleyenlerin kipsel donanımlarının belirlenmesi adını da eklemiştir. Söz konusu kipliklerin belirlenmesi metindeki söyleyen (özne) ile dinleyen arasındaki güç ilişkilerinin saptanmasına katkı sağlayacaktır. Şayet özne, istemek kipliği doğrultusunda davranabiliyorsa “özerk eyleyen”, zorunda olmak kipliği doğrultusunda hareket ediyorsa “bağımlı eyleyen” olarak nitelendirilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 168).

Bu öykünün ana karakterlerinden biri olan Prens Prospero öykünün en başında istemek ve yapabilmek kiplikleriyle donanmıştır. Bu noktadan hareketle Prospero’nun özerk eyleyen konumunda olduğu söylenebilir. Prospero, ülkeyi uzun süredir etkisi altına alan salgından korunmak istemekte ve bunun için bin kişiyle birlikte manastırında inzivaya çekilmektedir. Ayrıca içeri giren hiç kimsenin dışarı çıkamaması diğer bir isteğidir. Bu şekilde herkese hükmeder ve özerk eyleyen konumuna gelir. Prospero’nun davetiyle inzivaya çekilmek üzere manastıra gelen kişiler ise Prospero’nun hükmü altına giren bağımlı eyleyenlerdir ve öykü boyunca bu konumlarını korurlar. Alegorik bir anlatımla da olsa öykünün ana karakterlerinden biri sayılabilecek “Kızıl ölüm” öykünün tüm kahramanlarının canlarını almak istemekte ve öykünün sonunda herkesin hayatına son vererek hükmeden konumuna gelmektedir. Kızıl ölüm bu öyküde öykü boyunca özerk eyleyen konumundadır.

2.10. Söyleyenlerin Öznelik Dönüşümlerinin Saptanması

Coquet (2007, s. 37), anlatıdaki söylem üreticilerini “özne”, “eşik özne” ve “yükümsüz özne” olmak üzere üçlü bir sınıflandırma içinde ele alır. Söylediğinin sorumluluğunu üstlenebilen ve

yargılama yetisine sahip söylem üreticisi “özne” olarak adlandırılırken söylediğinin sorumluluğunu üstlenemeyen ve yargılama yetisinden yoksun olan söylem üreticisi “yükümsüz özne”, bu iki söylem üreticisi arasındaki söylem üreticisi ise “eşik özne” olarak adlandırılmaktadır. Coquet’in öznellik sınıflandırmasından yola çıkan Öztürk Kasar (2009), özgün metnin çevrilmeden önce çözümlenmesi adımlarına söyleyenlerin öznellik dönüşümlerinin saptanmasını da dahil etmiştir. Böylelikle söylemi üreten öznenin o an içinde bulunduğu öznellik durumu belirlenerek daha derinlemesine bir çözümleme sağlanacaktır.

Öykünün başında güçlü bir karakter imajı çizen Prens Prospero bilinçli ve istemli davranan söylem üreticisidir. Söylediğinin sorumluluğunu üstlenir. Bu nedenle özne konumundadır. Aşağıda yer alan ifadeler Prospero’nun özne konumunu açıklar niteliktedir.

“But the Prince Prospero was happy and dauntless and sagacious.” (Poe, 1842, s. 31). (Ancak Prens Prospero mutlu, cesur ve mantıklıydı.) “[...] Prince Prospero entertained his thousand friends at a masked ball of the most unusual magnificence.” (Poe, 1842, s. 32). ([...] Prens Prospero binlerce dostunu olağanüstü ihtişama sahip maskeli bir baloya eğlendirdi.)

Diğer bir öznellik dönüşümü saptaması maskeli baloya katılan davetliler için yapılacaktır. Abanoz saatin sesini duyan davetlilerin keyfi bir süreliğine kaçır. Beti benzi atan ve karışık hayallere ya da derin düşüncelere dalmış gibi ellerini alınlarına götüren davetlilere ilişkin ifadeler bakıldığında davetlilerin abanoz saatin sesini her duyduklarında eşik özne konumuna geçtikleri görülmektedir. “[...] while the chimes of the clock yet rang, it was observed that the giddiest grew pale, and the more aged and sedate passed their hands over their brows as if in confused reverie or meditation. [...]” (Poe, 1842, s. 33). ([...] saatin çanları çaldığında, en neşelilerin solgunlaştığı, daha yaşlı ve durgun olanların karmaşık hayallere ya da düşüncelere dalmış gibi ellerini alınlarından geçirdikleri görülüyordu.)

Öykünün sonlarına doğru maskeli yabancı ile karşılaşan Prospero öfkeden ve bir anlık korkaklığın sebep olduğu utançtan deliye döner ve salonlara doğru koşar. Öfkenin Prospero’yu ne yaptığını bilmez bir hale, dolayısıyla yükümsüz özne konumuna getirdiği söylenebilir. “It was then, however, that the Prince Prospero, maddening with rage and the shame of his own momentary cowardice, rushed hurriedly through the six chambers [...]” (Poe, 1842, s. 36) (Ancak o anda öfkeden ve anlık ürkekliğin verdiği utançtan çılgına dönen Prens Prospero, telaşla altı oda boyunca koşturmaya başladı [...]). “Aşk, sevgi, hırs, kıskançlık, öfke, korku, merak gibi tutkuların gücü insanı kendisi olmaktan çıkarabilecek boyutlara kadar gidebilmektedir” (Öztürk Kasar’dan Akt. Kuleli ve Tuna, 2017, s. 93). Bu durum kişiyi yükümsüz özne konumuna sokmaktadır. Bu örnekte de Prospero aşırı öfkeden yükümsüz özne konumuna geçmiştir.

2.11. Gerçeğe Uygunluk Sınıflamasının Göz Önüne Alınması

Kimi anlatılarda görünen ile olan birbirinden ayrışabilir. Olan, anlatıdaki gerçekliğe işaret ederken görünen bu gerçekliğin belirli amaçlarla gizlenmesi olarak yorumlanabilir. Bu nedenle anlatının çözümlenmesinde gerçeğe uygunluğun tespiti önemli bir yer tutmaktadır (Öztürk Kasar, 2009, 169). *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküde iki farklı yerde gerçeğin çeşitli ifadelerle gizlendiği görülmektedir. Görünen ile gerçekte olan farklar şu şekilde sıralanabilir: Davetlilerin salgından korunmasıyla ilgili olarak Prospero ile inzivaya çekilen saray halkının böylesi önlemler

alınmışken salgınla rahatlıkla başedebileceği ifade edilir. “[...] With such precautions the courtiers might bid defiance to contagion [...]” (Poe, 1842, s. 31). “İçeride tüm bunlar ve güvenlik vardı. Yalnızca Kızıl Ölüm yoktu.” ifadeleriyle salgının saraya giremeyeceği ve içeridekilerin güvende olduğu vurgusu bir kez daha yapılmaktadır. “[...] All these and security were within. Without was the "Red Death" [...].” (Poe, 1842, s. 31)

Oysaki gerçekte olan bundan çok daha farklıdır. Öykünün sonunda tüm davetliler kızıl ölüm nedeniyle hayatını kaybeder. Davete katılan gizemli yabancıların kızıl ölüm kostümü giyen bir hadsiz olduğu düşünülür. “[...] The whole company, indeed, seemed now deeply to feel that in the costume and bearing of the stranger neither wit nor propriety existed. The figure was tall and gaunt [...]” (Poe, 1842, s. 35).

Ancak öykünün son kesitinde bunun kostümlü bir hadsiz değil kızıl ölümün ta kendisi olduğu şu sözlerle ifade edilir: “[...] And now was acknowledged the presence of the Red Death [...]” (Poe, 1842, s. 36). Sonuç olarak öykünün belirli bölümlerinde okuyucudan gizlenen gerçeklerin hepsinin “ölüm” isimli son kesitte ortaya çıktığı söylenebilir.

2.12. Metnin İçinde Yer Aldığı Metinlerarasılık ve Üstmetin İlişkilerinin İncelenmesi

Bir yazınsal metin diğer metinler ile ilişkiler kurabildiği gibi diğer metinlerin yeniden yazımı da olabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 172). Bu bağlamda ortaya çıkabilecek metinlerarasılık; gönderme, alıntı yapma, ima etme, esinlenme ya da intihal gibi farklı şekillerde görülebilir (Tuna ve Kuleli, 2017, s. 41). Metinlerin sosyal, kültürel, ekonomik, tarihî veya diğer edebî unsurlara yaptığı göndermeler ve bu şekilde ortaya çıkan metinlerarasılık ilişkileri çeviri için önemli olabilir ve çözümlenmesi çeviriye katkı sağlayabilir.

The Masque of the Red Death (1842) adlı öyküde de metinlerarası ilişkiler saptanmıştır. Anlatıcı maskeli baloya katılan davetlilerin kostümlerindeki gösterişi anlatmak için “Hernani”ye gönderme yapar. Hernani, 1830’da Victor Hugo tarafından yazılan beş perdelik bir tiyatro oyunudur. Klasik tiyatroya bir karşı duruş olarak ortaya çıkan bu oyun, romantik dramın ilk örneği olarak adlandırılır. Türünün ilk örneği olan bu oyunda klasik tiyatrodakinin aksine karakterler tek tiplikten uzaktır (Choffray ve Couillet, 2018). *The Masque of the Red Death* (1842) ’de maskeli baloda kullanılan maskelerin çeşitliliğini ve gösterişini vurgulamak için bu oyun ile metinlerarası bir ilişki kurulur.

Diğer bir metinlerarası ilişki ise Hamlet’te geçen ve kaynağını Kral Hirodes’ten alan bir deyiş ile ortaya koyulmuştur. “[...] In truth the masquerade license of the night was nearly unlimited; but the figure in question had out-Heroded Herod, and gone beyond the bounds of even the prince's indefinite decorum [...]” (Poe, 1842, s. 35). Bu söylemde geçen “out-Heroded Herod” göstergesi ilk olarak Shakespeare’in Hamlet’inde dile getirilen ve kaynağını Kral Hirodes’ten alan bir deyiştir. Bu deyişin sözlük tanımına bakıldığında “aşırı derecede zalim ya da zorba olmak”³ olarak tanımlandığı görülmektedir. Shakespeare’in Hamlet’inde, Hamlet gösteri için hazırladığı üç oyuncuyu nasıl olmaları gerektiği konusunda uyardığı sözlerinde “I would have such a fellow whipped for o’erdoing Termagant. It out-herods Herod: pray you, avoid it” (Shakespeare,2010,72) (Termagant’ı canlandırırken aşırıya kaçtığı için kırbaçlanan bir oyuncum olabilirdi. Bu Herodes’in

³ Çevrimiçi Sözlük: <https://idioms.thefreedictionary.com/out-Herod+Herod>. Erişim tarihi: 05. 08. 2022

zalimliklerini dahi aşar. Dua edin ve sakının) ifadelerini kullanarak söz konusu göstergeyi dile kazandırır. Söz konusu deyiş kaynağını, İncilde “Suçsuz Çocukların Öldürülmesi”nden (Matta, 2, s. 1-18) sorumlu tutulan ve iki yaşın altındaki tüm erkek çocukları öldürmesiyle bilinen Yahudi Kralı Hirodes’ten almaktadır. Kaynak metinde söz konusu metinlerarası ögeye maskeli yabancının görüntüsünün ürkütücülüğünü pekiştirmek için yer verilmiştir.

Diğer bir metinlerarası ilişki yine Shakespeare’e ait bir karakterle kurulmuştur. Prens Prospero ismi ile Shakespeare’in *The Tempest* (1960) adlı oyunundaki ana karakter aynı ismi taşımaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi her iki karakterin de zayıflara hükmeden nitelikte olması bağlamında metinlerarası ilişki kurulduğu düşünülebilir.

Öyküde İncilde geçen bir ifadeye gönderme yapılarak metinlerarası ilişki kurulan bir örnek daha mevcuttur. Ancak bu sefer gönderme bir karaktere değil bir anahtar cümleciğe yöneliktir. Ölüm başlıklı son kesitte, “Kızıl Ölüm”ün gecenin karanlığında bir hırsız gibi geldiği ifade edilir. “He had come like a thief in the night.” (Poe, 1842, s. 37) söylemi doğrudan İncilden alınmıştır. İncil’de “Now, brothers and sisters, about times and dates we do not need to write to you, for you know very well that the day of the Lord will come like a thief in the night”⁴ ifadeleri yer almaktadır. Bu ifade ile İncil’de İsa’nın ikinci kez geleceği ve tüm günahkârları yargılayacağı anlatılmaktadır. *The Masque of the Red Death* (1842) ’de bu söylemin, “Kızıl Ölüm”ün Prospero ile halkı dışlayıp salgından kaçmaya çalışan bin kişiyi işledikleri günahtan ötürü en acı şekilde yargılayacağını vurgulamak üzere kullanıldığı söylenebilir.

2.13. Anlatıdaki Bilmecelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının İncelenmesi

Bazı anlatılarda metnin içinde gizli, ilk bakışta fark edilemeyecek bilmeceler bulunabilir. Bu bilmeceler okura yardım eden ya da onu tuzağa düşüren farklı anlatım yöntemleriyle metne işlenebilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 170). *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öyküde yazar, okura metnin ilerleyen bölümlerinde yaşanacak olayları bazen örtük bazen de açık ipuçları vererek ya da gerçekleşecek olayların tam tersini imâ ederek farklı anlatı teknikleri yoluyla bilmeceler halinde sunar.

Çözümlenen öyküde anlatıcı, gerçekleşecek olayın tam tersini imâ ederek okuyucuya bir bilmece sunmaktadır. İnziva başlıklı ikinci kesitte Prens Prospero’nun kale tipindeki manastırı; yüksek duvarları, demirden kapısı ile oldukça sağlam bir yapı olarak tasvir edilir. Aynı zamanda bu manastırda bulunan herkesin güvende olduğu, içeride eğlenceye dair her şey varken kızıl ölümün olmadığı vurgulanır. Oysaki bu kadar güvenli ve dışarıdan kimse giremeyecek şekilde düzenlenmiş olan manastıra öykünün sonunda kızıl ölüm girmiş ve herkesin canını almıştır. Bu gerçeğin ortaya çıkmasını geciktirmek isteyen anlatıcı güvende olduklarını söyler ve aldatma tekniğini kullanarak metinde bir bilmeceye yer verir.

2.14. Anlatıdaki Sözleşmelerin Anlam Oluşumuna Katkılarının Değerlendirilmesi

Anlatıdaki özneler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde sözleşmelerin saptanması önemli bir yer tutar. Böylelikle kimin egemen kimin ezilen konumunda olduğu belirlenip söylemin çözümlenmesine katkı sağlanabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 170).

Öyküde Prens Prospero ile manastırda kalacak olan bin konuk arasında bir sözleşme olduğu

⁴ Çevrimiçi Kutsal Kitap: <https://www.biblegateway.com/passage/?search=1+Thessalonians+5>. Erişim tarihi: 05.08.2022

görülmüştür. Prens Prospero'nun amacı hem salgından korunmak hem de bu süreçte yalnız kalmayıp eğlenmektir. Sözleşme salgından korunmak için Prens Prospero'nun davetine katılmak ve bir umutsuzluk anında dahi dışarı çıkamamak üzerine kurulmuştur. Bu sözleşmede "when his dominions were half depopulated, he summoned to his presence a thousand hale and light-hearted friends from among the knights and dames of his court [...] (Poe, 1842, s. 31) (topraklarındaki nüfus yarıya inmişken şövalyeler ve hanımefendiler arasından sağlığı ve neşesi yerinde olan bin kişiyi huzuruna çağırdı) söylemindeki "he summoned to his presence" (huzuruna çağırdı) ifadesiyle Prens Prospero egemen taraf konumundadır. Davetliler ise "the courtiers, having entered, brought furnaces and messy hammers, and welded the bolts. They resolved to leave means neither of ingress or egress to the sudden impulses of despair or of frenzy from within." (Poe, 1842, s. 31) [içeri giren hizmetliler yanlarında ocaklar, kirli çekiçler getirip kapı kilitlerini lehimlediler. Aniden başlayan umutsuzluk ya da çılgınlık ataklarında dışarıdan ya da içeriden ayrılınmamasını amaçladılar] söylemiyle umutsuzluk ya da cinnet halinde dahi manastırı terk edemeyecekleri için ezilen taraf olmuştur.

2.15. Metinde Oluşan Yerdeşliklerin Değerlendirilmesi

Anlatıda birbiriyle ilişkili anlama sahip unsurların tekrarı yerdeşlik olarak değerlendirilir. Yerdeşlik, eş anlamlı sözcüklerin tekrarı yoluyla sağlanabileceği gibi birbiriyle kısmen ilişkili ya da zıt anlamlı unsurların tekrarıyla da mümkün olabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 169).

Poe, öykülerinde yaratmak istediği etkiye bağlı olarak kullandığı söylem biçimini değiştirir. Kendi istediği söyleme ulaşabilmek için belirli sözcükler ve cümle yapılarını kasıtlı olarak kullanır. Poe üç farklı kelime türünü bir arada ya da tek başına kullanır: çağrışım yaptıran sözcükler, gotik yazım ile ilişkili sözcükler, anıştırmalar, iğneleyici sözcükler, yabancı sözcükler ve İnciden deyişler (Carlson, 1996, s. 451).

Çözümlenen öyküde de Poe'nun genel yazım biçiminin izlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Poe, söz konusu gotik öyküsünde korku ve ölüm yerdeşliklerine yer vermektedir. Bu yerdeşliklere eş anlamlı ya da benzer etkileri yaratabilecek sözcükleri tekrar ederek ulaşmaya çalıştığı görülür. Ölüm yerdeşliği; red death (kızıl ölüm), fatal (ölümcül), blood (kan), redness (kızarıklık), scarlet (kıpkırmızı), deep blood color (koyu kan rengi), blood colored (kan renkli), blackness (siyahlık), ruddier (kıpkırmızı), clock of ebony (abanoz saat), grave (mezar), grave cerement (kefen), corpse (ceset), corpse-like (cesete benzer) göstergelerinin tekrarı ile oluşturulurken korku yerdeşliğinin; horror (korku), gothic (gotik), magnificent (görmekli), grotesque (grotesk), castelled abbey (kale tipi manastır), extensive (devasa), terror (korku), rage (öfke) göstergelerinin tekrarıyla sağlanmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

2.16. Metnin Sembolik Evreninin İncelenmesi

Metnin sembolik evrenini oluşturan imgeler, simgeler, metaforlar ve yan anlamlar metnin estetiğine önemli ölçüde katkı sağlayabilir (Öztürk Kasar, 2009, s. 171). Dolayısıyla çevrilecek metnin çözümlemesinde bu sembolik evrenin incelenmesi önemli bir rol teşkil eder. Çözümlenen öyküde de metnin anlam evrenini oluşturan bazı önemli sembollere yer verilmiştir.

2.16.1. Abanoz Saat (Clock of Ebony): Öyküde balo salonlarından yedinci salonun duvarında asılı "abanoz bir saat" yer alır. Öyküde zaman vurgusu çok kez yapılmaktadır. Her saat

başını vurduğunda saatin çıkardığı ses, davetlileri kötü bir ruh haline sokar. Herkes yaptığı işe bir süreliğine ara verir. Ancak çok kısa bir süre içinde saati unutup eğlenmelerine kaldıkları yerden devam ederler. Öyküdeki saatin, zamanın geçip ölümün yaklaştığının sembolü olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Saate hem yapıldığı malzeme hem de sesinin betimlenmesi ile korku öğeleri eklenmiştir. Kaynak metinde saatin yapıldığı malzemeyi belirtmek için kullanılan “ebony”⁵ sözcüğünün Türkçe karşılığına bakıldığında “abanoz” olduğu görülür. Abanoz sözcüğünün TDK anlamlı incelendiğinde “1. Abanozgillerden, sıcak ülkelerde yetişen, kerestesinden yararlanılan birçok ağacın ortak adı. 2. Bu ağacın ağır, sert ve siyah renkli tahtası. 3. Bu tahtadan yapılmış. 4. Koyu, parlak siyah. 5. Bu renkte olan” anlamlarıyla karşılaşılmıştır. Daha önce de söz edildiği üzere öyküde ölüm ve korku yerdeşliklerine yer vermek amacıyla renklerden çok kez faydalanılmıştır. Saatin abanoz olduğunun vurgulanması da ölümü anımsatacak koyu, siyah renkle ilişkilendirildiğini düşündürmektedir.

2.16.2 Renkler ve Salonlar: Öyküde pek çok farklı renge yer verilse de kırmızı ve siyah renklerin ağır bastığı görülmektedir. Bu iki renk Gotik Edebiyat’ta kullanılan genel renk temalarıdır. Kırmızı kan rengi ile ilişkilendirilirken, siyah ölümle ve tarihte öyküde anlatılan salgına benzer Kara Ölüm (Veba) ile ilişkilendirilmektedir. Her iki rengin bir arada vurgulu bir şekilde kullanılmasıyla ürkütücü bir atmosfer yaratılmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Öte yandan öykünün üçüncü tekil şahıs anlatıcısı yedi farklı balo salonundan söz eder. “Yedi” sayısının Hristiyanlıkta özel bir anlamı vardır. Bu sayının; kusursuzluğun, tamamlanmışlığın sembolü olduğu düşünülür (Genesis 1: 2, 1-2). Öykü’de Prospero’nun kusursuz, gösterişli bir maskeli balo düzenleme çabası şu sözlerle vurgulanır: “[...] The prince had provided all the appliances of pleasure [...]” (Poe, 1842, s. 31) (Prens, eğlence için gerekli olan her şeyi sağlamıştı). “[...] Prince Prospero entertained his thousand friends at a masked ball of the most unusual magnificence. It was a voluptuous scene, that masquerade.[...]” (Poe, 1842, s. 32). “(Prens Prospero, bin ahbabına en sıradışı görkemiyle bir maskeli balo düzenledi. Maskeli balonun lüks bir görüntüsü vardı).” Bu örneklerden yola çıkarak salonlar için “yedi” sayısının Prospero’nun kusursuz ve gösterişli bir balo düzenleme isteğini vurgulamak için kullanıldığı düşünülebilir.

Öte yandan söz konusu yedi salon anlatılırken yedi farklı renkten söz edilir. Balo salonları güneşin doğuşundan batışına doğru yani doğudan batıya doğru bir sıralamada yer alır. Söz konusu yedi salonun hayat döngüsünü anlattığı düşünülmektedir. Çünkü öykünün sonlarına doğru Prens Prospero bu yedi odayı en doğudan en batıya doğru tek tek geçtikten sonra en son siyah odada hayatını kaybeder. Öte yandan Maskeli yabancı da en doğudaki mavi salondan en batıdaki siyah salona doğru ilerler ve siyah salonda herkesin canını alır. En doğuda yer alan salon canlı mavi renktedir. Mavi renk gün doğumu, yenilenme ile ilişkilendirilir. En batıdaki salon ise siyah renklidir, camları ise kırmızıdır ve ölümle ilişkilendirilir.

3. ÖYKÜNÜN ÇEVİRİLERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK OKUNMASI

Çalışmanın bu bölümünde *The Masque of the Red Death* (1842) adlı öykünün çevirilerinde sembollerin, alımlayan özneye yönelik hitapların, metinlerarası öğelerin erek dile nasıl aktarıldığı

⁵ Tureng Çevrimiçi Sözlük: <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/ebony>. Erişim tarihi: 10.08.22

incelenmiş ve bu sınıflandırmanın dışında kalan farklı anlam evirici eğilimlere yönelik bazı örnekler sunulmuştur. Özgün metin ve çevirilerinin karşılaştırılmasına yönelik değerlendirmeler, Öztürk Kasar (2021) tarafından geliştirilen “Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği” doğrultusunda yapılacaktır.

3.1. Öyküdeki Sembollerin Çevirisi

The Masque of the Red Death (1842) adlı öyküde korku ve ölüm teması ağırlıklı olarak hikâyenin geçtiği yer ve burada yer alan materyaller üzerinden yansıtılmıştır. Poe, okurda söz konusu temanın yarattığı etkiyi oluşturmada özellikle renklerin sembolizminden yararlanmışır.

Örnek 1:

“Metnin sembolik evreninin incelenmesi” alt başlığında çözümlenen “clock of ebony” göstergesine öyküde sıklıkla yer verilmiştir. Zamanın geçtiğine ve ölümün yaklaştığına gönderme yapan “clock of ebony” (abanoz saat) tamlamasının, çevirmenlerce farklı şekilde erek dile aktarıldığı görülmüştür.

Tablo 1: “clock of ebony” göstergesinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 33)	“It was in the apartment, also, that there stood against the western wall, a gigantic clock of ebony.”
Uyar (1991, s. 84)	“Yine bu odada, batıdaki duvara, dev bir fildişi saat dayanmıştı.”
Şentürk (2016, s. 114)	“Bu odada, batıdaki duvara karşı, muazzam bir fildişi saat dayanmıştı.”
Ersöz (2017, s. 213)	“Bu salonda, batıdaki duvara yaslanmış kocaman abanoz bir saat duruyordu.”
Nemli (2018, s. 68)	“Yine bu salonda, batı duvarına dayalı, devasa bir abanoz saat vardı.”

“Ebony”⁶ sözcüğünün İngilizce-İngilizce sözlükteki karşılığı “a hard, black wood” (sert, siyah tahta), İngilizce-Türkçe sözlükteki karşılığı ise “abanoz”⁷ olarak verilmektedir. Çözümleme bölümünde incelenen sembol olarak “abanoz”un⁸ Yunanca’dan dilimize geçen bir sözcük olduğu ve Türkçede koyu renkli bir ağaca ve/ya onun tahtasına gönderme yaptığı ifade edilmiştir. Söz konusu sembolik ögenin hem rengi hem de sesi ile betimlenmesi eserdeki korku ve ölüm temasının oluşturulmasında önemli bir paya sahiptir. Çeviriler incelendiğinde Uyar ile Şentürk’ün bu sembolik öge’yi “fildişi saat” olarak erek dile aktardıkları görülür. Yapılan sözlük araştırmasında “ebony” sözcüğünün “fildişi” anlamına gelen bir karşılığının bulunamamasının yanı sıra bu aktarım ile kaynak metindeki “koyu, siyah” renk ifadesinin tam zıttının kullanıldığı, bu nedenle de “anlamın çarpıtıldığı” (Öztürk Kasar, 2021, s. 33) söylenebilir. Ersöz ile Nemli ise söz konusu göstergesi sözlük anlamlarından biri olan ve eserdeki korku temasını oluşturabilecek

⁶ Cambridge Çevrimiçi Sözlük: <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/ebony>. Erişim tarihi: 14.08.22

⁷ Tureng Çevrimiçi Sözlük: <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/abanoz>. Erişim tarihi: 15.08.22

⁸ TDK Çevrimiçi Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 15.08.22

koyu rengi taşıyan “abanoz” göstergesiyle, “abanoz saat” olarak çevirmiş ve kaynak metindeki göstergenin yüklendiği sembolik anlamın erek metne korunarak aktarılmasını sağlamışlardır.

Örnek 2:

Öyküde yedi farklı salon yer almakta, her salon farklı bir renk ile anlatılmaktadır. Yukarıda yer alan çözümleme bölümünde de ifade edildiği gibi söz konusu salonların doğudan batıya sıralanışı ve en batı salonda ölümün gerçekleşmesi bu salonların insan hayatını sembolize ettiğini, renklerin ise doğumdan ölüme hayatın tasviri için kullanıldığını düşündürmektedir. Kaynak metinde odaların tasvir edildiği bölümde ikinci odaya “purple”, altıncı odaya ise “violet” rengi verilmiştir. Söz konusu odaların doğumdan ölüme insan hayatını sembolize ettiği düşüldüğünde İkinci odada kullanılan “purple” (mor) renk ile canlı bir dönem olan çocukluğa gönderme yapıldığı, altıncı odanın rengi “violet” (menekşe) ile ise solan bir hayat ve yaklaşan ölüme atıfta bulunulduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. “Purple” ve “Violet” göstergelerinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 32)	“The second chamber was purple in its ornaments and tapestries...”	“The fourth apartment was furnished and lighted with orange- the fifth with white-the sixth with violet.”
Uyar (1991, s. 83)	“...ikinci salonun süsleri halıları erguvan rengindeydi.”	“Dördüncü, turuncu döşenmiş, turuncu ışıklarla aydınlanmıştı, beşinci beyaz, altıncı mor.”
Şentürk (2016, s. 113)	“...ikinci salonun süsleri, halıları erguvan rengindeydi...”	“Dördüncü, turuncu döşenmiş, turuncu ışıklarla aydınlanmıştı. Beşinci oda beyaz, altıncı oda mor.”
Ersöz (2017, s. 212)	“İkinci salonun eşyaları ile goblenleri mordu...”	“Dördüncü turuncu renkte döşenmiş ve aydınlatılmıştı, beşinci beyazdı, altıncı menekşe rengiydi.”
Nemli (2018, s. 67)	“İkinci salonun süsleri ve döşemesi mordu...”	“Dördüncü salon turuncu renkte dekore edilmişti ve turuncu bir pencereyle aydınlatılıyordu; beşinci beyaz, altıncı menekşe rengiydi.”

Kaynak metinde geçen “purple”⁹ ve “violet”¹⁰ göstergelerinin sözlük anlamları incelendiğinde sırasıyla “kırmızı ve mavi rengin karışımı, mor” ve “soluk mor, menekşe” olarak tanımlandıkları görülmüştür. Renklerin sembolize ettikleri de düşünüldüğünde Uyar ve

⁹ Cambridge Çevrimiçi Sözlük: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/purple>. Erişim tarihi: 16.08.2022

¹⁰ Cambridge Çevrimiçi Sözlük: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/violet>. Erişim tarihi: 16.08.2022

Şentürk'ün "purple" göstergesi için daha açık bir renk olan "erguvan", "violet" göstergesi için ise daha canlı bir renk olan "mor"u kullanarak kaynak metindeki canlıdan soluğa doğru sıralanma anlamını dönüştürdükleri söylenebilir. Buradan hareketle kaynak metindeki göstergeyle bir ilintisi olmasına rağmen farklı bir aktarım sağlanması nedeniyle "anlamın bozulduğu" (Öztürk Kasar, 2021, s. 32), ifade edilebilir. Ersöz ve Nemli ise söz konusu göstergeler için sırasıyla "mor" ve "menekşe" aktarımlarında bulunarak canlıdan soluğa doğru bir sıralama yapmış ve kaynak metindeki sembolik anlamın aktarılmasını sağlamıştır.

3.2. Alımlayan Özneye Yönelik Hitapların Çevirisi

Öyküde nadir olmakla birlikte üçüncü tekil şahıs anlatıcının araya girerek okuyucuya seslendiği ve okuyucuyu anlam oluşumuna dahil ettiği görülmüştür.

Örnek 3:

Öykünün anlatıcısı öyküde sembolik bir anlama sahip balo salonlarını anlatmaya başlamadan önce okurla iletişime geçer.

Tablo 3. Alımlayan özneye yönelik hitabın çözümlenmesi

Poe (1842, s. 32)	"[...] But first let me tell of the rooms in which it was held."
Uyar (1991, s. 83)	"[...] Ama önce size balonun verildiği salonları anlatayım."
Şentürk (2016, s. 112)	"[...] Ama önce size balonun verildiği salonları anlatayım."
Ersöz (2017, s. 212)	"[...] Ama önce balonun düzenlendiği salonlardan bahsetmek isterim."
Nemli (2018, s. 66)	"[...] Ama bırakın da önce balonun verildiği salonları anlatayım."

Kaynak metinde alımlayan özneye seslendiğini gösteren "you" zamiri doğrudan yer almasa da İngilizcedeki emir cümlesi yapısında oluşturulan "let me tell" ifadesi ile anlatıcının karşısındaki okura dolaylı yoldan seslendiği açıkça görülmektedir. Anlatıcı salonları anlatmaya başlamadan önce okura hitap ederek anlatımına vurgu katmaktadır. Benzer bir etkinin söyleme "sen/siz" zamirlerinin eklenmesiyle erek metin okuyucusunda oluşturulabileceği düşünülmektedir. Çeviriler incelendiğinde Uyar ve Şentürk'ün okuyucuya hitaben "size" ifadesini kullandığı ve okuru anlam üretimine katmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu erek metinlerde okura hitap edildiği ve kaynak metindeki anlamın korunarak aktarıldığı söylenebilir. Nemli'nin ise alımlayan özneye seslenen "let me" göstergesini "bırakın da" şeklinde aktardığı görülmüştür. Bu ifadenin kaynak metinde aktarılan söyleme göre daha sert bir üslupla yazıldığı söylenebilir. Dolayısıyla kaynak metindeki göstergenin taşıdığı anlamlardan biri olan ancak erek metin bağlamında gerçekleşmemiş bir anlamın kullanılmasıyla "anlamın kaydırıldığı" (Öztürk Kasar, 2021, s. 31) ifade edilebilir. Ersöz ise "[...] Ama önce balonun düzenlendiği salonlardan bahsetmek isterim." diyerek söylemi doğrudan birincil söyleyen üzerinden kurgulamıştır. Bu tercih ile kaynak metindeki alımlayan özneye yönelik hitaba erek metinde yer verilmeyerek "göstergenin yok edildiği" (Öztürk Kasar, 2021, s. 35) söylenebilir.

3.3. Metinlerarası Ögelerin Çevirisi

Çözümlemede yer alan metinlerarası ögelerin ikisinin çevirisinde anlam evirici eğilim saptanmıştır.

Örnek 4:

Öyküde yer alan ilk metinlerarası öge olan *Hernani* (1830) çözümleme bölümünde de söz edildiği üzere Victor Hugo'nun romantik dramın öncüsü olan oyununun adıdır. Karakterlerinin tek tiplikten uzak oluşuyla dikkat çeken oyunun, bu öyküde düzenlenen maskeli baloda kullanılan kostümlerdeki farklılığı vurgulamak üzere kullanıldığı düşünülmektedir.

Tablo 4. "Hernani" göstergesinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 34)	"[...] There were much glare and glitter and piquancy and phantasm --much of what has been since seen in "Hernani" [...]"
Uyar (1991, s. 85)	"Parlak, görkemli, şaşırtıcı, dokunaklı neler neler- <i>Hernani</i> 'den bu yana görülenlerin tümü yer almıştı şenlikte."
Şentürk (2016, s. 115)	"Parlak, görkemli, şaşırtıcı, fantastik – dokunaklı <i>Hernani</i> 'den bu yana görülenlerin tümü yer almıştı şenlikte."
Ersöz (2017, s. 214)	"Bir sürü parıltılı, gösterişli, etkileyici ve hayalî şey- <i>Hernani</i> 'den bu yana görülenlerin fazlası- vardı."
Nemli (2018, s. 69)	"Kıyafetler göz kamaştırıcı, ışıltılı, merak uyandırıcı ve fantastikti; <i>Hernani</i> 'den bu yana böyle kıyafetler görülmemişti. *Victor Hugo'nun bir oyunu (1830). Oyun V. Charles'ın İspanyasında geçer. Poe, İspanya sarayının şaşaasına gönderme yapıyor olmalı."

Söz konusu metinlerarası öge kaynak metinde tırnak içinde sunularak okura farklı bir esere gönderme yapıldığı konusunda bilgi verilmiştir. Bunun yanı sıra her iki eserin yazılma tarihinin birbirine oldukça yakın olduğu dikkate alındığında, Poe okuyucularının *Hernani* eserine aşina olduğu düşünülebilir. Çeviriler bu bakış açısıyla incelendiğinde çevirmenlerin yazardan ve birbirlerinden farklı tercihleri dikkat çekmektedir. Tüm çevirmenler kaynak metinde yer alan "Hernani" metinlerarası ögesini Türkçe çevirilerde korumuştur. Uyar ve Ersöz çevirilerinde bu göstergeyi italik harflerle sunmuştur. Bu kararın çevirmenin yanı sıra çeviri üzerinde etkisi olan editör, yayıncı gibi diğer aktörlerin etkisiyle verilmiş olabildiği dikkate alınarak kaynak metindekine benzer bir etki oluşturulduğu ifade edilebilir.

Şentürk'ün çevirisi incelendiğinde "Hernani" göstergesinin bir yazım hatasıyla "Hernani" olarak aktarıldığı görülmektedir. Bu yazımın bizzat çevirmen tarafından gerçekleştirilmiş olabileceği gibi çeviri üzerinde etkisi olan ve yukarıda da söz edilen diğer aktörlerin etkisiyle de oluşmuş olabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu aktarım ile kaynak metinde söylenenin kimi

kalıntıları içermeyle birlikte, erek metinde bir araya geldiğinde anlamdan yoksun bir sözce üretilmesiyle ortaya çıkan anlamsızlık sonucunda “anlamın parçalandığı” (Öztürk Kasar, 2021, 34); söylenebilir.

Öte yandan Nemli, kaynak metin okurunun aşına olabileceği ancak aradan geçen zamandan ve kültürlerarası aktarımdan dolayı erek okurun yabancı olabileceği “Hernani” göstergesini metin içerisinde italik harflerle aktarmış ve eklediği dipnot ile okuru bilgilendirmeye çalışmıştır. Nemli, dipnotta bu göstergenin Hugo’nun oyununa gönderme yaptığını ifade etmesinin ardından yazarın amacının ne olmuş olabileceğiyle ilgili kendi görüşünü de eklemiştir. Kaynak metinde anlamı örtük bir şekilde yer alan metinlerarası ögenin dipnot ile açık hale getirilmesi “anlamın aşırı yorumlanması”yla (Öztürk Kasar, 2021, s.29) sonuçlanmıştır. Öztürk Kasar (2021, s. 24); “Her zaman zarar mı verirler yoksa bazı koşullarda gerekli hatta yararlı olabildikleri durumlar da var mıdır?” diyerek çeviride karşılaşılabilecek anlam evrilmelerinin kimi zaman yararlı müdahaleler olduğunu ifade eder. Bu örnekte de zaman ve mekanın ötesinden gelen Hernani göstergesinin anlamı açık hale getirilerek erek metin okurunun söz konusu göstergeyi anlamlandırmasına katkı sağlandığı söylenebilir.

Örnek 5:

Çözümleme bölümünde de ifade edildiği üzere “out-Herod Herod” aşırı zalim, zorba olmayı ifade eden bir deyiştir. Öyküde maskeli yabancının görüntüsünün insanları ne denli ürküttüğünü anlatmak için bu deyişe yer verilmiştir.

Tablo 5. “out-Heroded Herod” göstergesinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 35)	“In truth the masquerade license of the night was nearly unlimited; but the figure in question had out Heroded-Herod, and gone beyond the bounds of even the prince’s indefinite decorum.”
Uyar (1991, s. 87)	Doğrusunu söylemek gerekirse, en akla gelmedik maskeler bile kullanılmıştı baloda, ama yeni gelen, herkesten ileri gitmiş, Prens’in geniş hoşgörüsünü bile aşmıştı.
Şentürk (2016, s. 116- 117)	Doğrusunu söylemek gerekirse, en akla gelmedik maskeler bile kullanılmıştı baloda; ama yeni gelen, herkesten ileri gitmiş. Prens’in geniş hoşgörüsünü bile aşmıştı.
Ersöz (2017, s. 215)	“Aslında bu maskeli baloda neredeyse her şey serbestti; ama söz konusu kişinin görüntüsü Kral Hirodes*i geride bırakmış, hatta prensin sonsuz anlayışının bile ötesine geçmişti.” *Yahudilerin Süleyman’dan sonraki kralı. Bir kahinin sözlerine dayanarak Kudüs’teki tüm erkek bebekleri öldürttüğüne inanılır.

	Ortaçağ'ın dinsel tiyatrolarında kötülük figürleriyle tasvir edilirdi.
Nemli (2018, s. 71)	“Doğrusu bu ya, o geceki maskeli balo acayıplıkta sınır tanımamıştı; ama söz konusu şahıs Herodes'in aşırılıklarını geride bırakmış, hatta Prens'in o olağanüstü hoşgörüsünün sınırlarını bile aşmıştı.”

Söz konusu göstergenin Türkçeye aktarımları incelendiğinde birbirinden farklı örneklerle karşılaşılmıştır. Uyar ve Şentürk kaynak metinde çekimlenerek aktarılan “out-Heroded Herod” göstergesini “herkesten ileri gitmiş” şeklinde aktarmayı tercih etmiştir. Ancak bu aktarımla kaynak metinde ürkütücü anlamında kullanılan ve Hamlet'e, dolaylı yoldan da Kral Hirodes'e yapılan gönderme erek metinde yansıtılmamıştır. Dolayısıyla bu iki erek metinde kaynak metindeki ile ilintisi olmayan aykırı bir anlamın üretilmesiyle söz konusu göstergeye ilişkin “anlamın saptırıldığı” (Öztürk Kasar, 2021, s. 34) söylenebilir. Ersöz ise “out-Heroded Herod” göstergesini doğrudan “Kral Hirodes” olarak aktarmış ve eklediği dipnot ile bu göstergenin İncil'de söz edilen zalim bir krala gönderme yaptığı konusunda okura bilgi vermiştir. Kaynak metindeki göstergenin kaynağı Kral Hirodes'ten gelse de “out-Heroded Herod” deyişi doğrudan Shakespeare'in oyunu Hamlet'ten alınmıştır ve yalnızca bu kişiye değil onun ürkütücülüğüne gönderme yapmaktadır. Dolayısıyla her ne kadar kaynak metindeki göstergenin anlamıyla ilintili bir dipnot eklenerek örtük olan gösterge açık hale getirilmiş ve erek okur bilgilendirilmeye çalışılmış olsa da Shakespeare'in Hamlet'inde geçen deyişe gönderme yapıldığının belirtilmemesi nedeniyle anlamın eksik yorumlandığı (Öztürk Kasar, 2021, 29, 30) söylenebilir. Nemli ise söz konusu deyişi “Herodes'in aşırılıklarını geride bırakmış” söylemiyle aktarmıştır. İncil'de “Herod” olarak geçen isim aynı zamanda Hirodes ya da Herodes olarak da bilinmektedir. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere bu isim kaynak metindeki göstergeyle bir ilişkisi olmasına karşın söylemdeki anlamı yansıtmamaktadır. Nitekim bu söylemde ifade edilen Herodes'in aşırılıkları değil ürkütücülüğüdür. Dolayısıyla bu aktarım ile kaynak metindeki “anlamın bozulduğu” (Öztürk Kasar, 2021, s. 32) ifade edilebilir.

3.4. Anlam Evirici Eğilimlere Farklı Örnekler

Öykünün Türkçe çevirilerinde evrilme saptanan ancak semboller, alımlayan özneye yönelik hitaplar ve metinlerarası ögeler dışında kalan göstergeler bu başlık altında çeviri değerlendirmesine tabi tutulmuştur.

Örnek 6:

The Masque of the Red Death adlı öykünün “inziva” başlıklı ikinci kesitinin son bölümünde manastırın içindeki herkesin güvende olduğu, içeride eğlenceye dair pek çok şeyin yer aldığı ancak “Kızıl Ölüm”ün olmadığı ifade edilir.

Tablo 6. "Without was the Red Death" göstergesinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 31)	"All these and security were within. Without was the Red Death."
Uyar (1991, s. 83)	"Bütün bunlar ve güvenlik vardı içerde. Dışardaysa, Kızıl Ölüm."
Şentürk (2016, s. 112)	"Bütün bunlar ve güvenlik vardı içerde. Kızıl Ölüm yoktu yanlarında."
Ersöz (2017, s. 212)	"Güvendeydiler. Bir tek Kızıl Ölüm yoktu."
Nemli (2018, s. 66)	"İçeride tüm bunlar ve güvenlik vardı. Dışardaysa Kızıl Ölüm."

Öyküde, Prens Prospero'nun bin ahbabıyla kale tipindeki manastırının güçlü kapıları ardına gizlenerek Kızıl Ölüm'den kaçma gayretine dikkat çekilir. İncelenen bu söylemde de vurgulanan Prens ve bin dostunun içeride güvende olduğu ve yanlarında Kızıl Ölüm'ün olmadığıdır. Çeviriler incelendiğinde Uyar ve Nemli'nin bu söylemi, içerideki güvenlik yerine dışarıdaki tehlikeli ortama dikkat çekerek "Dışardaysa, Kızıl Ölüm." söylemiyle aktardıkları görülür. Bu aktarım ile kaynak metindeki "içeride" vurgusunun aktarılmaması nedeniyle "anlamın bozulduğu" (Öztürk Kasar, 2021, 31) söylenebilir. Şentürk ise söz konusu söylemi "Kızıl ölüm yoktu yanlarında." şeklinde aktarmış ve kaynak metindeki "İçeride güvende oldukları" vurgusunu erek metne yansıtmıştır. Öte yandan Ersöz, "Güvendeydiler. Bir tek Kızıl Ölüm yoktu." söylemiyle "bir tek" sözcüğünü söyleme dahil etmiştir. Yapılan bu eklemenin "anlamın aşırı yorumlanması"na (Öztürk Kasar, 2021, s. 29) yol açtığı söylenebilir.

Örnek 7:

Öyküde maskeli yabancının kostümünün ne denli korkunç olduğu şu sözlerle ifade edilir:

Tablo 7. "The habiliments of the grave" göstergesinin çözümlenmesi

Poe (1842, s. 35)	"The figure was tall and gaunt, and shrouded from head to foot in the habiliments of the grave."
Uyar (1991, s. 87)	"Yabancı, sıska, uzun boyluydu; tepeden tırnağa bir kefeneye bürünmüştü."
Şentürk (2016, s. 117)	"Yabancı sıska uzun boyluydu; tepeden tırnağa bir kefeneye bürünmüştü."
Ersöz (2017, s. 215)	"Uzun ve zayıftı. Baştan ayağa kasvetli giysilerle örtünmüştü."
Nemli (2018, s. 72)	"Yabancı, bir deri bir kemikti ve uzun boyluydu, tepeden tırnağa kefeneye bürünmüştü."

Bu örnekte Poe, maskeli yabancıyı okura tanıtırken öyküsündeki ana tema olan korku ve ölümü yansıtmak için bir betimleme sunmaktadır. Bu betimlemede yazarın kullandığı “habiliments of the grave” göstergesinin çözümlenmesi amacıyla öncelikle “habiliment”¹¹ sözcüğünün sözlük anlamına bakılmış ve “bir iş ya da davette giyilen elbise” olarak tanımlandığı görülmüştür. Türkçeye “mezar” olarak çevrilebilecek “grave” sözcüğüyle birleşen “habiliments of the grave” göstergesinin bu tanımlardan yola çıkarak “mezar giysisi” şeklinde çevrilebileceği düşünülebilir. Kaynak metnin Hristiyanlık inancının yaygın olduğu bir ortamda kaleme alındığı bilinmektedir. Bu inanca sahip kişilerin kıyafetleriyle defnedildiği yaygın bir inanış olsa da (Sevim ve Açikkol 2003; İşcan ve Konyar 2005) İslamiyette olduğu gibi kefen kullanıldığı durumlar da mevcuttur¹². Bu noktadan hareketle Poe’nun maskeli yabancıyı kefene sarılı olarak betimlediği ve bu yolla bu karakterin ürkütücülüğünü artırarak eserdeki korku ve ölüm temasını güçlendirdiği söylenebilir. Erek metinlere bakıldığında Uyar, Şentürk ve Nemli’nin söz konusu göstergesi “kefen” olarak aktardığı görülmüştür. Bu aktarım ile kaynak metindeki göstergenin anlam evrilmesi olmadan erek dile aktarıldığı söylenebilir. Ersöz ise “kasvetli giysi” olarak aktarmıştır. Bu aktarım ile her ne kadar kaynak metinde maskeli yabancıya yüklenen ürkütücü görüntü yansıtılmaya çalışılsa da kaynak metindeki göstergeye ilişkin yetersiz bilgi sunulması nedeniyle “anlamın eksik yorumlandığı” (Öztürk Kasar, 2021, s. 29, 30). söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada Edgar Allan Poe’nun 1842’de yayımlanan *The Masque of the Red Death* adlı öyküsü çeviri göstergebilimi bakış açısıyla incelenmiştir. İncelemede Öztürk Kasar’ın (2009) Paris Göstergebilim Okulu’nun metin çözümleme adımlarını çeviri göstergebilimine uyarladığı adımlar yoluyla İngilizce özgün metin çözümlenmiştir. Özgün metnin çözümlenmesi metnin sunduğu veriler doğrultusunda 16 alt başlık altında yapılmıştır. Çözümlemenin ilk ögesi olan “Metnin onu çevreleyen öğelerle ilişkisinin değerlendirilmesi” alt başlığında, yazar ve metin ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Poe’nun eserlerinde yaşadığı zorlu yaşamın izlerini bulmak mümkündür. Korku ve ölüm teması etrafında şekillenen bu çalışmanın araştırma nesnesi olan öyküsünün de yaşamından izler taşıyabileceği düşüncesiyle çözümleme aşmasında yazarın hayatına değinilmesi gerekli görülmüştür. Nitekim yapılan çözümleme sonucunda Poe’nun ailesiyle ve orduyla yaşadığı sorunların özgür ruhu ve hükmedene karşı bir başkaldırıdan kaynaklandığı söylenebilir. Söz konusu öyküsündeki bir hükümdar olan Prospero’nun bu düşünce ve yaşadıkları doğrultusunda şekillenen bir karakter olduğu ifade edilebilir.

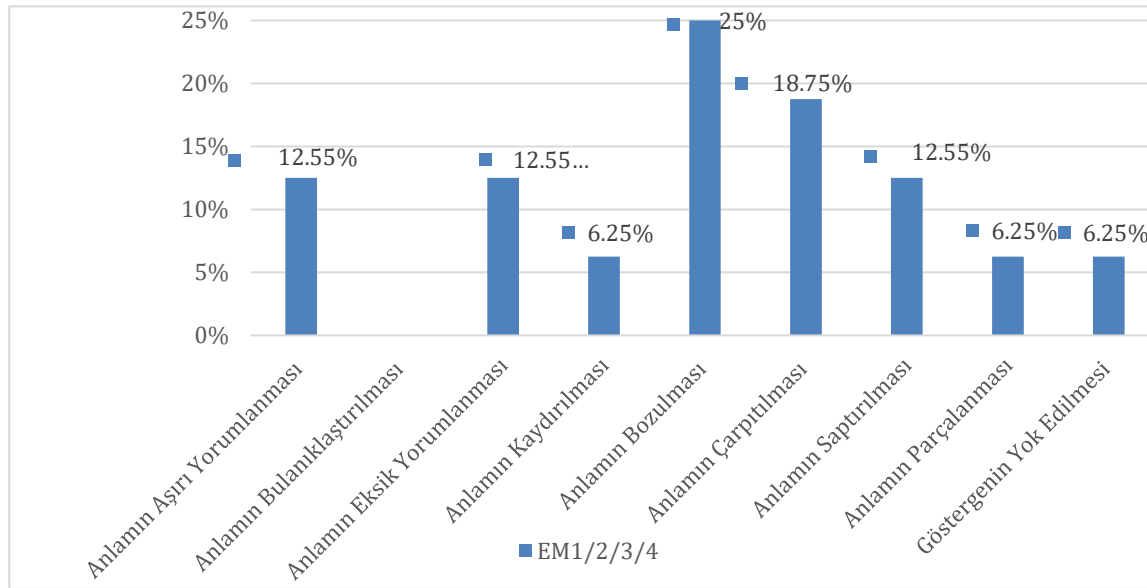
Çözümlemenin ikinci aşaması olan kesitlemeyle metnin kavranmasında parçadan bütüne bir yol izlenmiş ve yazınsal metnin ilk bakışta anlamını belli etmeyen göstergeleri küçük kesitler içinde anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bir dil ve kültürden bir diğerine aktarım yapan çevirmenin bu zorlu alanda her şeyden önce iyi bir okur olması gerekliliği dikkate alındığında, kesitlemenin metnin anlamlandırılmasında önemli bir adım olduğu ifade edilebilir. Metne daha geniş bir perspektiften bakmayı ve bütüncül bir bakışı mümkün kılan bu iki çözümleme adımından sonra

¹¹ Çevrimiçi Sözlük: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/habiliment>. Erişim tarihi: 19.08.22

¹² İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/kefen>. Erişim tarihi: 19.08.22

başlığın yorumlanması, birincil söyleyen ve tasarlanmış söyleyenlerin saptanması, alımlayan öznenin anlam oluşumuna katkısının incelenmesi, metindeki bakış açısının incelenmesi, öykü zamanı ile söylem zamanı arasındaki ilişkilerin saptanması, çoğul okuma ve anlamlama eksenlerinin değerlendirilmesi, eyleyenlerin kipsel donanımlarının incelenmesi, söyleyenlerin öznellik dönüşümlerinin saptanması, gerçeğe uygunluk sınıflamasının göz önüne alınması, metnin içinde yer aldığı metinlerarasılık ve üst metin ilişkilerinin incelenmesi, anlatıdaki bilmecelerin anlam oluşumuna katkılarının incelenmesi, anlatıdaki sözleşmelerin anlam oluşumuna katkılarının incelenmesi, metinde oluşan yerdeşliklerin değerlendirilmesi ve metnin sembolik evreninin incelenmesi adımlarıyla zengin bir anlam evrenine sahip yazınsal metnin daha detaylı bir çözümlemesi yapılmıştır.

Kaynak metnin göstergebilimsel çözümlenmesinden sonra eserin dört Türkçe çevirisi “Çeviride Anlam Evrilmesi Dizgeselliği” (Öztürk Kasar, 2021) bağlamında irdelenmiştir. Sembollerin çevirisi, alımlayan özneye yönelik hitapların çevirisi, metinlerarası öğelerin çevirisi ve anlam evirici eğilimlere farklı örnekler başlıklarıyla ele alınan çeviri incelemesinde karşılaştırmalı olarak ele alınan 32 söylemden 16’sında anlam evirici eğilim saptanmıştır. İncelenen söylemlerden iki söylemde anlamın aşırı yorumlanması, iki söylemde anlamın eksik yorumlanması, bir söylemde anlamın kaydırılması, dört söylemde anlamın bozulması, üç söylemde anlamın çarpıtılması, iki söylemde anlamın saptırılması, bir söylemde anlamın parçalanması ve bir söylemde göstergenin yok edilmesi eğilimlerine rastlanmıştır. Anlam evirici eğilimlerin yüzdeleri dağılımları şöyledir:

Şekil 1: Çevirilerde Saptanan Anlam Evirici Eğilimlerin Yüzdeleri Dağılımları

Şekil 1 incelendiğinde değerlendirilen göstergelerin %25’inin anlam alanında, %50’sinin dolay anlam alanında, %25’inin ise anlamsızlık alanında aktarıldığı görülmektedir. Anlam evrilmelerinin %50’lik bir oranla dolay anlam alanında yığılması evrilme saptanan göstergelerin önemli düzeyde anlam dönüşümüyle aktarıldığını göstermektedir. İncelenen erek metinlerde; kaynak metin okurunun aşına olabileceği göstergelerin erek okur için örtük bırakılması, özgün metinde örtük olan göstergelerin açık hale getirilmesi, yazım yanlışları ve metnin

anlamlandırılmasında sembolik değere sahip ögelerin metinden çıkarılması ya da kurgulanan sembolik anlamı yansıtmayacak şekilde aktarılması anlam evrilmeleriyle sonuçlanmıştır.

Yapılan karşılaştırmalı incelemede çevirmenlerin aynı göstergeler üzerindeki farklı tutumları yazın metninin görünenin ötesinde anlamlara sahip göstergelerle bezeli çok katmanlı yapısını onaylar niteliktedir. Karşılaşılan anlam evrilmelerinin çevirmenin her şeyden önce iyi bir okur olması gerekliliğini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Yapılan göstergebilimsel çözümleme ile altmetinlerde saklı kalmış göstergeler ortaya çıkarılarak göstergebilimin çevirmene ve çeviri sürecine sunduğu katkılar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Göstergebilimsel incelemeden elde edilen söz konusu bulguların anlam arayışında çevirmene ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Carlson, E. C., (1996). *A Companion to Poe Studies*(ed.). London: Greenwood Press.
- Choffray, E. ve Coulet P. (2018). *Hernani by Victor Hugo (Book Analysis)*. Brussels: Lemaitre Publishing.
- Collins Online Sözlük: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/masque>. Erişim tarihi: 05.08.22
- Coquet, J.-C. (2007). *Phusis et Logos: Une Phénoménologie du Langage*. Paris: PUF.
- Çevrimiçi Kutsal Kitap: <https://www.biblegateway.com/passage/?search=1+Thessalonians+5>. Erişim tarihi: 05.08.2022
- Çevrimiçi Sözlük: <https://idioms.thefreedictionary.com/out-Herod+Herod>. Erişim tarihi: 05. 08. 2022
- Çevrimiçi Sözlük: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/habiliment>. Erişim tarihi: 19.08.22
- Gülmüş Sırkıntı, H. (2021). Çeviri göstergebilimi bağlamında çeviri eleştirisi uygulaması: Edgar Allan Poe'nun "The Conqueror Worm" isimli şiiri ve Türkçe çevirileri. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 9 (4),48-63.
- Hammond, J. R. (1981) *An Edgar Allan Poe Companion, A Guide To The Short Stories, Romances, and Essays*. The MacMillan Press LTD.
- Haspel, P. (2012). Bells of freedom and foreboding: Liberty bell ideology and the clock motif in Edgar Allan Poe's "The Masque of the Red Death". *The Edgar Allan Poe Review*, 13(1), 46-70.
- İslam Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/kefen>. Erişim tarihi: 19.08.22
- İşcan, M. Y. ve Konyar, E. (2005). Adli arkeoloji: Olay yerine arkeolojik yaklaşım. *Arkeoloji ve Sanat* (İstanbul), 120, 8-12.
- Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit* (1995). İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi Yayınları.
- Kuleli, M. (2018). Çeviri göstergebilimi yaklaşımının bir öykünün çeviri değerlendirmesine uygulanması. *Turkish Studies*, 13/ 28, 597-638.
- Kuleli, M. ve Uysal, N. (2021). In pursuit of multi-ethnic feminist signs and their translations in literary feminism: The case of *The Color Purple* by Alice Walker. *International Journal of Language Academy*. 38, 233-257.
- Oxford İngilizce Çevrimiçi Sözlük. <https://en.oxforddictionaries.com>
- Öztürk Kasar, S. (2009). Pour une sémiotique de la traduction. *La Traduction et ses Métiers*. ed. C. Laplace, M. Lederer, D. Gile. Caen: Lettres Modernes Minard: 163-175.

- Öztürk Kasar, S. (2017). Jean-Claude Coquet ve söyleyenler kuramı. *Prof. Dr. Ayşe Eziler Kıran'a Armağan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları: 183-199.
- Öztürk Kasar, S. (2021). Çevirmek, anlamı eğip bükme sanatı mıdır? (ed. Didem Tuna ve Mesut Kuleli). *Söylem, Anlam ve Çeviri Üzerine Disiplinlerarası Tartışmalar/ Interdisciplinary Debates on Discourse, Meaning and Translation*. Ankara: Anı Yayıncılık: 19-44.
- Öztürk Kasar, S., Tuna, D. (2015). Yaşam, yazın ve yazın çevirisi İçin gösterge okuma. *Frankofoni Fransız Dili ve Edebiyatı İnceleme ve Araştırmaları Ortak Kitabı. (Frankofoni- Common Book for the Study and Research of French Language and Literature)*. 27, 457-482.
- Öztürk Kasar, S. ve Çelik, K. (2021). Bir özde çeviri örneği The City of the Sultan and Domestic Manners of the Turks in 1836 ve aslına çevirilerinde kenti temsil eden göstergelerin aktarımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), 1067-1084.
- Öztürk Kasar, S. ve Güzel, O. E. (2022) Ayşe Kulin'in Nefes Nefese adlı romanı ile İngilizce çevirilerinin kent göstergebilimi ve çeviri göstergebilimi odağında çözümlenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 869-890.
- Poe, E. A. (1809-1849). *Poe's Masterpieces in Mystery* içinde *The Masque of the Red Death* (1842). New York: Books, Inc. 31-38.
- Poe, E. A. (1991). *Kızıl Ölümün Maskesi*. (Çev. Tomris Uyar). İstanbul: Nisan Yayınları.
- Poe, E. A. (2016). *Kızıl Ölümün Maskesi*. (Çev. Nebiha Şentürk). İstanbul: Fantastik Kitap Yayınları.
- Poe, E. A. (2017). *Kuyu ve Sarkaç Seçme Öyküler*. (Çev. Nazire Ersöz). İstanbul: Can Yayınları.
- Poe, E. A. (2018). *Morgue Sokağı Cinayeti Seçme Öyküler*. (Çev. Hasan Fehmi Nemli). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sevim, A. ve Açıkkol, A. (2003). Adli arkeoloji. *Adli Bilimler Dergisi*, 2(4), 23-29.
- Shakespeare, W. (2008). *Hamlet*. (çev. Sabahattin Eyüboğlu). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Shakespeare, W. (2010). *Hamlet*. İstanbul: Dejavu Publishing.
- Tuna, D. ve Çelik, B. (2021). From wiping out of the meaning to over-interpretation: The translator as covert co-author in the rewriting of Istanbul. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(2), 1083-1098.
- Tuna D. ve Kuleli M. (2017). *Çeviri Göstergebilimi Çerçevesinde Yazımsal Çeviri İçin Bir Metin Çözümleme ve Karşılaştırma Modeli*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tureng Çevrimiçi Sözlük: <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/ebony>. Erişim tarihi: 10.08.22
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr>
- Uysal, Y. (2022). Analysis of isotopies and Turkish translations of the short story entitled "How the Camel Got His Hump" from postcolonial perspective through semiotics of translation. *Dünya Dilleri, Edebiyatları ve Çeviri Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 96-117.
- Wilson, J. S. (t.y.) Poe's life. Erişim adresi: <https://woodlawnschool.pbworks.com/f/poeslife.pdf> [Erişim tarihi: 05. 09. 22]
- Yaman, B. (2021). Çeviri göstergebilimi bakış açısıyla Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü romanının çözümlenmesi ve W. D Halsey'e ait İngilizce çevirisinin incelenmesi. *Turkish Studies-Language and Literature*, 16(2), 909-932.

Prof. Dr. Soner Akpınar

**ÇAĞDAŞ
TÜRK ROMANINDA
6-7 EYLÜL OLAYLARI**

Rumlar Etnisite ve Kimlik

Günce Yayınları

MUNİS FAİK OZANSOY

Yaşamı, Yapıtları, Sanatı

H. Yasemin Mumcu

Günce Yayınları

FAİK ÂLİ OZANSOY

YAŞAM ÖYKÜSÜ, YAPITLARI VE ŞAIRLİĞİ

DOÇ. DR. SEVİM KARABELA ŞERMET

Günce Yayınları

Dr. Murat Gür

**H. Tahsin Nuri'nin
Yiğitler Romanı ve
İzdivaç Dergisindeki
Öyküleri**

Günce Yayınları